

Sastavljač ne pretendira da to postane opća shema klasifikatorima usmene epike. Vremenski raspon koji autor spominje proteže se od bugarščica (ovdje je autoru promakla novija literatura), pa sve do tzv. pučkih pjesama. Sastavljač zbirke otkrino je vrata i pučkim pjesmama, pa decentno uvodi u krug narodnih junačkih pjesama i pučku *Jačku Salaškog polja* (Kurelac, *Jačke* 1871.) i nekoliko primjera iz *Lovorika Gradiškoga narodnoga graničarskoga puka br.8* Luke Ilića Oriovčanina (1874).

Osredečki je ovu zbirku namijenio mladom čitaocu onom koji druguje s kompjutorima i magnetoskopom, no tu i tamo potkrade mu se nepotrebna tuga nad definitivno preminulom tradicijom epske pjesme. Na drugom mjestu govori o "infektivnoj civilizaciji" koja mijenja folklor modnim novostima. Da nastavim stilom Eduarda Osredečkog, folklor i noviteti odvajkada su svojevrsni sustanari. Jedni druge ne isključuju. Premda je zaista minulo zlatno doba usmene epike, oni sjajni dani Murkovog lutanja terenom kojem Osredečki posvećuje dosta mjesta, usmena pjesma još uvijek pronalazi svoj kutak izvedbe, često i neočekivan, kao što je nedavno bujanje guslarskih društava, doduše ne u Hrvatskoj.

Mladi su postali "napuknuta karika na mjestu vjekovnog kontinuiteta pjevačke tradicije" pa je dobro što im možemo ponuditi ovako raznovrstan izbor junačkih pjesama. Dopadljivo poglavlje *Junaci u pjesmi i zbilji* pročitat će sa zanimanjem svi oni što rado druguju s poviješću. Osredečki se ovdje, kao i mnogi prije njega, bavi otklonom usmenoknjiževne kreacije od povijesne činjenice. Ta tematika uvijek nađe svoj krug čitalaca.

Sjetimo li se edicije *Hrvatske narodne pjesme* Matice hrvatske, *Junačkih pjesama* (Od I do IV), 1896 do 1899I, te knjige 8 objavljene 1939. s predgovorom Nikole Andrića o Mijatu Tomiću, žao nam je što i Osredečki nije precizniji pa ne navodi izvore pjesama. To sigurno ne bi umanjilo čitljivost ove zbirke a ni njenu popularnu namjenu koju upotpunjuje dobra likovna oprema s brojnim crtežima iz grafičke zbirke Arhiva Hrvatske.

NIVES RITIG-BELJAK

Josip Kekez, *Poslovice i njima srodni oblici*, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb 1984, 82 str.

Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu objavio je djelo Josipa Kekeza *Poslovice i njima srodni oblici*. Knjiga ima pet zaokruženih dijelova u kojima su sintetizirane znanstvene spoznaje o povijesti, ulozi, mjestu i vrijednosti poslovice.

U prvom dijelu (*Od prirječja do poslovice - vrste i povijest nazivlja*) riječ je o nazivima ovog kratkog, da ne kažemo najkraćeg, oblika. Uz *prirječje* i *poslovicu*, koji su i najčešći u uporabi u Hrvatskoj, autor navodi i druge kao što su: *prirječ*, *pririč*, *pririječak*, *pririče* i strane: *proverbium*, *dicteria*, *adagium*, *gnoma*. Navodi i reaktivira i termin paremiologija koji označava znanstvenu disciplinu koja tumači, proučava i rješava sva pitanja vezana za poslovice. Govori se i o posebnosti poslovice da bi na kraju taj dugi i podacima gust historijat zanimanja za hrvatske poslovice autor podijelio "književnopovijesno i poetički razložno, u dva dijela". U prvom je riječ o skupljanju i objelodanjanju, a u drugom o prisutnosti i ulozi poslovice u pisanoj književnosti.

U skladu s tim drugi dio (*Susret poslovice s pisanom književnošću sakupljačevim načinom - povijest rukopisnih i tiskanih zbirka*) daje povijest rukopisnih i tiskanih zbirki od 15. stoljeća (od Benedikta Kotruljevića, koji je poslovice umetao u svoje djelo o ekonomskim problemima) do danas (do izbora poslovice Nikole Bonifačića Rožina u ediciji Pet stoljeća hrvatske književnosti).

U trećem dijelu (*Od Baščanske ploče naovamo - poslovice u pisanoj književnosti i jezikoslovnim djelima*) ističe se stilska i poetska uloga poslovice u mnogim književnim djelima, određuju njihova svojstva i pokazuje kako se poslovice funkcionalno uklapa u književnu strukturu. Evo tih autorovih odrednica: "1. Pisana književnost uviđa poučnu primjenu poslovice, posebno književnost srednjega vijeka; 2. pisana se književnost služi poantnim karakterom poslovice, posebno srednjovjekovna i poezija 16. stoljeća; 3. pisana književnost tumači poslovicu spoznajno, od

srednjovjekovlja do naših dana: poslovica i preko nje pisana književnost, tumači povijest i nacionalnu povijest; 4. pisana književnost ističe ageografična i ahistorična svojstva poslovice; 5. pisana književnost genetski i izvedbeno ističe iskustveni, narativni karakter poslovice; 6. pisana književnost navodi izvedbene kontekstualne spona, podudarne s onima u narodu; 7. pisana književnost zna za stilske osobine poslovice pa se njima redovito služi; 8. pisana književnost smatra poslovicu književnim oblikom koji je ravan svim ostalima; 9. pisana se književnost odnosi prema njezinoj estetskoj vrijednosti vrlo afirmativno; 10. pisana je književnost područje sakupljanja poslovice, jednako tako kao što je to i narodna sredina; 11. pisana se književnost susretala s poslovicama metodom sakupljanja i metodom interpolacije".

U četvrtom dijelu (*Iz problematike o poslovicama - utilitarno načelo, hijerarhija oblika i komparativni monogenetski pristup*) riječ je o kriterijima od najstarijih razdoblja koji su se interpretacijski svodili na načelo korisnosti, odnosno poučnosti, pa se u njima redovito tražio utilitarno-etički i utilitarno-spoznajni sadržaj.

U petom dijelu (*Semantika polja i faktura poslovice*) razmatraju se problemi klasifikacije poslovice. Autor daje i svoju definiciju poslovice. Ona glasi: "Poslovica je precizna slikovita izreka, koja uopćava i tipizira raznovrsne životne pojave. Za nju je karakteristično potpuno, opće važeće izražavanje misli i osjećaja i uspostavljanje poante. Iako je poslovica, dašto, autonoman usmenoknjiževni oblik, korisno ju je, radi što potpunijeg definiranja, uspoređivati s ostalim književnim oblicima, što je dodatno poetičko mjesto njezine podudarnosti s modernom poezijom, koju je također nužno tumačiti komparativno ili negativnim kategorijama. Po tome što segmentirano fiksira razne životne pojave, ona je vrlo podudarna noveli. Po tome što apstrahira konkretne životne podatke i što je povratno interpretativno primjenljiva, vrlo je srodna bajci..." Uz kritiku dosadašnjih grupiranja poslovice po tematici, odnosno abecednom nizanju, autor se zalaže za razvrstavanje poslovice prema semantičkim poljima pa navodi i primjere:

1. Historijske poslovice, historijsko semantičko polje, 2. Etnološko semantičko polje, 3. Filozofsko semantičko polje, 4. Politološko semantičko polje, 5. Sociološko semantičko polje... Na kraju ovog dijela autor razvrstava poslovice u sedam paremioloških tipova: 1. poslovice, 2. izreke, 3. dijaloške poslovice ili poslovice-pitalice, 4. poslovice-anegdote ili poslovice-pričice, 5. frazeologizmi, 6. kletve, zakletve, proklinjanja i 7. blagoslovi. Da li svi ovi tipovi spadaju pod naziv poslovice? Prema naslovu knjige očekivalo se da će biti riječi i o poslovicama srodnim oblicima, međutim oni su samo navedeni, ali ne i obrađeni.

Na kraju knjige dan je izbor iz bibliografije rukopisnih i tiskanih zbirki poslovice (101 bibliografska jedinica) i izbor iz stručne literature o poslovicama (57 bibliografskih jedinica).

Knjiga je vrijedan doprinos znanju o poslovicama. Rado će je koristiti oni koji se bave poslovicama i oni koji žele dobru informaciju o ovoj, u životu najprisutnijoj, književnoj vrsti.

ANTE NAZOR

Đoko Stojičić, Sjaj razgovora - narodne izreke, Udruženi izdavači: IRO "Gradina" Niš, NIRO "Jedinstvo" Priština, NIRO "Svjetlost" Kragujevac, 1983, 173 str.

Knjiga sadrži 6307 izreka, koje su navedene po azbučnom redu. Stojičić ih je skupljao četvrt stoljeća - dvadeset i pet godina je "sluhom bio budan za narodne izreke", za taj neiscrpan izvor iz kojeg se mogu cijelog života crpiti, a nikada iscrpiti. Nije navodio gdje ih je čuo i zapisao, jer to nije smatrao potrebnim, a "pobrani su sa raskošnog stabla srpskohrvatskog jezika". Najviše ih je čuo i zabilježio u Beogradu, a sve je zapisao u ekavici bez obzira na to gdje ih je čuo, odakle su stigle i kojoj govornoj normi pripadaju. "Najčešće infinitivni oblik" nije uzimao jer, kako kaže, "izreke su tako manje razumljive", već "drugo lice jednine i treće lice množine", zato što se u tom obliku najčešće upotrebljavaju. Od dviju ili više izreka, koje imaju isto značenje i manje